

מילין קידין וחידושים נפלאים מלוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אביחצירא שליט"א

מִי־הֵתָא

חֵתָא

חֵתָא דְאִתְּיָתָא
יסוד חדש ונפלא על הפרשה

התחזקות בידיעה שאחרי הירידה תבוא עליה

וכך יחזק את עצמו בכל מצב שהוא שבודאי ירחם עליו ה' להושיע אותו מצרתו, ואפילו בדרכו אל הגרדום ח"ו יחזק עצמו בדברי חז"ל (ברכות י). אפילו חרב חדה מונחת על צוארו של אדם אל ימנע עצמו מן הרחמים, וכידוע שדרך העולם שאם נקרע החבל מעל גבי הנידון למות שוב אין קושרים חבל חדש אלא מוציאים אותו לחופשי, וכן קורה לפעמים שעומד הנידון על הגרדום ולפתע נכנס האויב לעיר וכולם בורחים מהמקום והוא בורח על נפשו [וכמו שאירע עם הגאון מטווריק רבי אהרן בורשטיין זלה"ה, שנכנסו חיילי רוסיה לביתו ובקשו להורגו בשעה שעסק בתורה, וביקש מהם שיניחו לו לסיים את לימוד הרמב"ם בו עסק, ובתוך כך פתחו חיילי צבא גרמניה במתקפה נגד צבא רוסיה וברחו החיילים הרוסיים וניצל הרב זצ"ל ממוות לחיים (וראה בהקדמת ספרו 'נר אהרן' שסיפר מעשה זה באופן שונה)], נמצא שבכל זמן ועת יש תקוה לישועת ה' כהרף עין [וידוע סיפור המעשה במו"ר רבי יעקב ז"ק ע"ה אביו של החכם צבי ע"ה, שנתפס לבין הרשעים בגזירות ת"ח ות"ט, וכבר היה כורע על ברכיו לפני הרשע אשר החרב אחוזה בידו, ופתאום התהפך לב הרשע לחמול עליו ושילח אותו לחיים ולשלום, אבל היו מן הנוכחים שם שטעו לחשוב שכבר הומת הצדיק בחרבו של הרשע, ובאו לפני חמיו בעל שער אפרים והעידו בפניו כי נהרג חתנו רבי יעקב ז"ק, וכמעט שלא נישאה אשתו ח"ו אחר שיצא דינה להיתר מבית דינו של רבי העשיל ז"ל, עד שמן השמים ריחמו עליהם ובא הרוג ברגליו, וזכתה להעמיד ממנו זרע ישרים מבורך [ומאותו מעשה ואילך נמנע רבי העשיל מלהיות נמנה על היתר עגונה]. והובאו הדברים בארוכה במגילת ספר לרבי יעקב עמדן ע"ה בן החכם צבי].

אַתֶּם נִצְבִּים הַיּוֹם וְגו' (כט ט).

כל אדם עוברים עליו בחייו זמני עליה וזמני ירידה, והעצה להתחזק בזמני הירידה היא לדעת שהקב"ה הוא העומד מאחרי כל הקשיים העוברים עליו, ואין שום צרה הנמשכת לעולם אלא ישוב הגלגל ויתהפך עליו למוטב. וכן מצינו בדוד המלך ע"ה שעברו עליו זמנים קשים בימי חייו, והיה מחזק עצמו באמרו (תהלים כג ד) 'שבטך ומשענתך המה ינחמוני', ופירש בספורנו שדוד נתן אל ליבו שכבר היה כן בעבר, שהכה אותו ה' בשבט חובלים, ואחר כך תמך אותו לעוזרו במשענתו, וכמו שהיה כן בעבר שאחר המכה באה הסמיכה, זו היא נחמתו שגם להבא ישוב ה' לסמכו במשענתו אחר שהכה אותו בשבטו, וזהו החיזוק לכל אדם בשעת קושי וסבל, לדעת שכל קושי הוא זמני ואחריו תבוא הרווחה.

וזה שאמר הכתוב **אתם ניצבים היום** וכמו שפירש במדרש תנחומא (א): מה היום מאיר פעמים ומאפיל פעמים, אף אתם כשאפלה לכם עתיד להאיר לכם אור עולם, שנאמר (ישעיה ס יט) 'זהו לך ה' לאור עולם'.

ישועת ה' כהרף עין

גם בשעת הסבל והצער צריך להתחזק תמיד בישועת ה' הקרובה לבוא, כי בכל צרה וצוקה העוברת על האדם יש תמיד פתח ותקוה לעתיד, ולדוגמא אם הוא עומד עתה למשפט ודומה בעיניו שהוא עומד לצאת חייב בדינו, הרי ביכולתו לערער בפני ערכאה גבוהה יותר שתהפוך בדינו ותוציא אותו לחופשי, וגם אם יצא חייב לפני כל ערכאות המשפט יש לו מוצא בבקשת חנינה מלפני המלך בעצמו,

משובש עד לאחר שחותמים בו, כך הנהגת ה' אין עומדים על טיבה עד לאחר זמן אשר אז מתברר איך הכל מתוקן ומסודר דבר דבור על אופניו.

בסוף נגלה שהכל היה אמת

ונרמז ענין זה מיד בתחילת התורה 'בראשית ברא אלקים', והוא סופי תיבות 'אמת', וכן נרמז בסיום פרשת הבריאה 'ברא אלקים לעשות' סופי תיבות 'אמת', כי האמת נעלמת ונסתרת בבריאה, ונראה לעיני המתבונן כאילו אין שום סדר בכל המתרחש בעולם, והעולם הזה נקרא עלמא דשיקרא כי השקר שולט בו לכל מראה עין האדם, אבל בסופי התיבות נרמז 'אמת' כי בסופו של דבר אפשר לצרף את כל הפרטים ולראות איך הכל הוא אמת לאמיתה בלי שום חיסרון ופגם.

והנה צירוף 'אמת' שבתחילת הבריאה אינו לפי הסדר, ואילו הצירוף שבסוף ענין הבריאה הוא מסודר כהלכה, וגם זה לרמז, שבתחילה נראה כאילו אין האמת מסודרת כראוי בכל עניני הנהגת העולם, אבל כשמגיעים לסוף הבריאה ומסתכלים למפרע רואים שהכל מסודר לפי האמת בלי שום פקפוק.

כשמתבוננים לאחר זמן רואים שהכל היה לטובה

בשעת התגברות היסורים על האדם, יזכור כי אף שלמראה עין נראה שמן השמים מביאים עליו רעה, אבל האמת היא שהכל מכוון לטובתו השלימה, ולאחר זמן יתברר לו בעזרת ה' איך תכלית כל קורותיו היה להיטיב לו באחריתו. רבינו **החפץ חיים** היה מבאר ענין זה בדרך משל, לחותמת שהאותיות מסודרות בה בסדר הפוך, והמביט בחותמת אינו יכול לקרוא הכתוב בה בקלות, ורק לאחר שנוטלים את החותמת ומטביעים אותה על גבי גליון נייר אזי מתגלה לעין כתב נאה ומתוקן. כן הוא גם בהנהגת הבורא בעולמו, אשר הרבה פעמים נראה בשעת מעשה כאילו אין דרכי ה' מסודרות אל נכון, כי פעמים רבות רואים אנו צדיק ורע לו ורשע וטוב לו, והכל תמהים ושואלים מדוע דרך רשעים צלחה, אבל לאחר זמן אפשר לזכות ולראות איך כל מעשי ה' מסודרים בסדר נאה ומתוקן, וכל קורות האדם כולם מתוקנים למענו להיטיבו באחריתו, וזהו שרמזו חז"ל בדבריהם (שבת נה). חותמו של הקדוש ברוך הוא אמת, כמו החותם הנראה תחילה

מִלְתָּא דְפְלִיאָה

משל זה הינו אחד משלושת המשלים שכיוון המגיד מדובנא ברוח הקודש...

כִּי הַמְצוּהָ הַזֹּאת וְגו' לֹא נִפְלְאָת הוּא מִמָּךְ וְלֹא רְחֻקָה הוּא וְגו' כִּי קְרוֹב אֵלַיךְ הַדְּבָר מְאֹד (ל, יא-יט).

ידוע מִשְׁלוֹ של המגיד **מדובנא ע"ה** (אוהל יעקב נצבים ד"ה כי המצוה) המבאר בטוב טעם את הלימוד הגדול שיש לנו מפסוק זה. למה הדבר דומה, ליהודי עשיר שבא מן הדרך בערב שבת סמוך לחשיכה. ויהי אך בא מן הדרך וירץ במהירות לביתו, ואת החפצים שהיו בעגלה אמר לעגלון כי תיכף ישלח לכאן את נערו להביא את חבילתו. ואכן משהגיע לביתו ציוה למשרתו כי יביא את אגודתו מהעגלה החונה מחוץ לבית. הנער הלך סחב והביא את חבילותיו של אדונו. וכך בא לפניו ובישרו כי מילא משאלתו, כאשר בתוך דבריו התנשף ועודו מקנח פניו מהזיעה שעליהם.

אמר לו העשיר, איה חבילתי. ויאמר הנער, הנחתיה בחדר החיצון. אמר לו העשיר, מה שהבאת לא שלי היא. אמר לו הנער, לך נא ראה כי אכן הבאתי את חבילתך שלך. אמר לו העשיר, אין לי צורך לראות זאת, עיני רואות את התנשפותך ואת זיעתך, ודי לי בזה לדעת כי לא את חבילתי הבאת, חבילתי הינה אגודה קטנה וקלה, לו היית מביא אותה לא היית מתאמץ כלל.

אלו הם דברי הנביא (ישעיה מג כב) 'ולא אותי קראת יעקב' ומנין - 'כי יגעת בי ישראל', היגיעה שיגעת בעבורי, היא ההוכחה כי לא אותי עבדת, כי עבודת ה' קרובה וקלה להשגה, ככתוב **לא נפלאה היא ממך ולא רחוקה היא וגו' כי קרוב אליך הדבר מאוד בפיך ובלבבך לעשותו**. אמר על כך הרה"ק **רבי מנחם מנדל מקוצק ע"ה**, משל זה הינו אחד משלושת המשלים שכיוון המגיד מדובנא ברוח הקודש.

ברזא דאח"ד

רמזים נפלאים על סדר הפרשה

מילת ערלת הלב כברית מילה

ודם לתקן רק את עצמו, ואינו יכול להמשיך את התיקון גם לזרעו, ואף שהפגם בא ממנו, אך אין באפשרותו להשפיע תיקון על אחרים. אך הקב"ה עושה לנו טובה כפולה ומכופלת שיתוקן גם זרעו שכבר אינו בידו, ולכן כשהקב"ה הוא המל את לבבנו, נכתב **ומל ה' את לבבך** ונוסף גם **ואת לבב זרעך**. ואילו כשנכתב על האדם נכתב רק 'ומלתם את ערלת לבבכם'. וזהו חסד עצום שעשה לנו הא-ל יתעלה, שנתן כח לתשובה להשפיע גם על זרענו.

מילת ערלת הלב על ידי שמירת הברית
ועל זאת נשאלה, כיצד אפוא מלים את ערלת הלב. דבר זה נרמז בפרשת התשובה שבהמשך הפרשה (פסוק יא), שם נאמר 'כי המצוה הזאת אשר אנכי מצוך היום לא נפלאה היא ממך ולא רחוקה היא' וגו' והכוונה היא על מצות התשובה כדברי הרמב"ן^א, וממשיך הכתוב (פסוק יב) 'מי יעלה לנו השמימה', ואיתא בתיקוני זוהר (הקדמה ב:) שראשי התיבות 'מי יעלה לנו' הם 'מילה', וסופי התיבות שם הוי"ה. הרי שההקדמה לתשובה ולמילת הלב היא שמירת הברית, ועל ידי כן זוכים להידבק בשם הוי"ה ולהינצל מכל רע, וזהו כל מהותו של איש ישראל, וכמו שכתב **בחומת אנך להחיד"א** (שם פסוק יב) בשם **רבינו אפרים**, שהאותיות הנוטרות באמצע התיבות 'מי יעלה לנו השמימה', עולים בגימטריא 'ישראל'.

שמירת הברית תלויה בשמירת הפה והעיניים
והנה ידוע שיש ג' בריתות, וכתב השל"ה

ומל ה' אלקיך את לבבך ואת לבב זרעך וגו' (ל
ו). דרשו דורשי רשומות (ראה בעל הטורים)
א'ת ל'בבך ו'את ל'בב, ראשי תיבות 'אלול',
שבחודש הזה יש סיוע מן השמים לכל אחד להסיר את ערלת לבבו, כי כמו שבערלת הבשר מחויב כל איש ישראל להסירה, כן על האדם למול את ערלת ליבו ולשוב בתשובה. עוד הובא בשם החידושי הרי"ם ע"ה שהקשה, כיצד מותר לעשות תשובה וחשבון הנפש בשבת, הרי כתיב (ישעיה נח יג) 'וקראת לשבת עונג', ובודאי אין לו תענוג כשמעלה על ליבו את מעשיו ושפלות מצבו, ומה גם שצריך לעסוק בתיקון נפשו, והיא עבודה קשה המשברת הגוף ומפרכתו, והיאך מותר בשבת. ותירץ כיון שכתוב 'ומלתם את ערלת לבבכם' שהתשובה היא כמילה, והרי שנינו מילה דוחה את השבת (שבת קלב:).

מילת הלב משפיעה גם על זרעו אחריו
ויש להתבונן בלשון הפסוק **את לבבך ואת לבב זרעך**, הרי התורה דיברה עם כל אחד ואחד, ולכל אחד נאמר שימול את לבבו, ומדוע אם כן נזכרה מילת לב הצאצאים, הרי הם גם הם בעצמם בכלל המה שנאמר 'לבבך'. פירש **בדברי יחזקאל** (ד"ה ומל) שחטאי האדם מביאים פגם גם בזרעו, ולכן אמר הכתוב שעל ידי **ומל ה' את לבבך** שתשוב אתה בתשובה שלימה, תסיר את הפגם שבא מהחטאים שלך גם בלבב זרעך'.
אמנם נראה כי כאשר הציווי הוא על האדם שימול את לבבו, נאמר 'ומלתם את ערלת לבבכם' ולא נזכר זרעו, וזאת, כי בכח בשר

א. ברמב"ן: 'המצוה הזאת' על התשובה הנזכרת, כי 'השבות אל לבבך', 'ושבת עד ה' אלקיך', מצוה שיצוה אותנו לעשות כן וכו', כי 'אם יהיה נדחך בקצה השמים' ואתה ביד העמים, תוכל לשוב אל ה' ולעשות ככל אשר אנכי מצוך היום', כי אין הדבר נפלא ורחוק ממך, אבל קרוב אליך מאד לעשותו בכל עת ובכל מקום.
ב. וכעין זה איתא באלשיך (שמות ד כד-כו): כמאמר דורשי רשומות על פסוק 'מי יעלה לנו השמימה', ראשי תיבות מילה, סופי תיבות שם הוי"ה. ועל פי דרכנו נשית לב, אל היות מילה בראשי תיבות וה' בסופי תיבות, ונהפוך הוא מהראוי. אך על זה, נשית לב אל אותיות שבין ראשי תיבות לסופי תיבות, שעולין כמספר ישראל. והוא, כי קודם מילה אין שם ה' נקרא עליו, כי עדיין אינו ישראל. על כן תחלה היא המילה, ואחר כך שהוא ישראל שהוא מה שבאמצע, בא עליו ה', שהוא בסוף.

שהקב"ה מחליש את כוחות הרע והסטרא אחרא. ואז מתקיים 'ומל ה' אלקיך את לבבך', ולא זו בלבד אלא גם 'את לבב זרעך', והיינו הפגם הנמשך בזרעו כמו שהתבאר בשם **הדברי יחזקאל**.

חודש אלול מסייע למילת הלב

אם בכל השנה כח מילת הלב גדול כל כך עד כדי שיכול להשפיע אף על לבב זרעו, על אחת כמה וכמה בימים אלו ימי אלול. וכבר כתב **בשפת אמת** (ליקוטים לברית מילה ד"ה מילה בשמיני) שכמו שעל ידי הסרת הערלה מתגלה הארה מלמעלה, כמו כן על ידי התשובה ומילת ערלת הלב מתחדש הארה חדשה, כמו שנאמר (ירמיה ג כב) 'ארפא משובתיכם', מילה ותשובה מביאין הרפואה. וכמו שנכרתו י"ג בריתות על המילה, כמו כן על ידי התשובה נפתחו י"ג מדות הרחמים, שכל זה התגלות הנהגה עליונה שלמעלה מן הטבע.

והרי ימים אלו נקראים ימי רצון מטעם זה, שמתגלים בהם י"ג מכילין דרחמי, וכמו שכתב **השפת אמת** (לחודש אלול תרס"א ד"ה על חודש) שלעולם יש התגלות הי"ג מידות בימים האלה בכח התעוררות התשובה, ולכך נקראים ימי הרחמים והסליחות, שי"ג המידות המתגלים בהם משפיעים רחמים וכפרה. אם כן נוסף בזמן הזה כח כמו במילה. וכאשר באים יחדיו כח המילה, מילת הלב, וכח התשובה, וביחוד בימים אלו שמתגלים בהם י"ג מכילין דרחמי, בוודאי כוחם גדול מאוד, ויש סיוע חזק ורחמים מן השמים לקבל את האדם בתשובה, וכיון שחטאי הדם משפיעים פגם אצל צאצאיו, ממילא הזמן הוא בחודש אלול לתקן בתשובתו גם לבב זרעו אחריו, וכמו שנרמז בפסוק **ומל ה' אלקיך את לבבך ואת לבב זרעך**, לעורר מילת ערלת הלב גם אצל זרעו אחריו.

(מס' פסחים מצה עשירה) שזהו סוד הנאמר בפסוק (איוב ה ז) אדם לעמל יולד, 'עמ"ל ראשי תיבות, עינים, מעור, לשון. והם תלויים זה בזה, כמו דאיתא בספר יצירה (פ"ו מ"ד), וכיון שצפה אברהם אבינו ע"ה וכו', אז נגלה עליו אדון הכל ברוך הוא וכו', וכרת לו ברית בין עשר אצבעות רגליו והיא ברית המילה, ועשר אצבעות ידיו והוא הלשון. וכתב **החיד"א ע"ה** (יוסף תהלות תהלים קלט ב ועוד) 'פה' בגימטריא 'מילה', ששמירת הברית תלויה בשמירת הדיבור, וביאר כמין חומר, שזהו דכתיב (תהלים קלט ד) 'כי אין מילה', מה שפגמתי בברית מילה, הוא 'בלשוני' מפני שפגמתי בדיבור. נמצא אם כן, שהאיש הנלבב הרוצה למול את ערלת לבו ולשוב בתשובה, ראשית הכל צריך לשמור את מילתו, והדרך היא ע"י ששומר פיו ולשונו, שע"י הפה מתקנים הכל וזוכה לעלות ולהתעלות השמימה.

בזה יובן מה שבמקום אחד נאמר שהאדם הוא ימול את לבבו, ובמקום אחר, נכתב שה' הוא ימול את לבבנו ואף ימול את לבב זרענו. שכאשר אדם עושה את המוטל עליו ומקפיד להיות נוטר ברית הן ברית הלשון והן ברית המילה התלויה בה, אזי משפיע על לבו למול את ערלת לבבו, וכשהאדם עושה את המוטל עליו הקב"ה מסייעו למול את ערלת לבבו. ויש לומר שזה הביאור בפסוק (ישעיה ו י) 'ולבבו יבין ושב ורפא לו', שכאשר האדם מל את ערלת לבו הקב"ה מסייעו 'ושב ורפא לו'. והוא על דרך שאמרו צדיקים 'והיו הדברים האלה וכו' על לבבך', שאף כאשר הלב סתום מלקבל, עם כל זה יניח את הדברים מעל לליבו עד שיפתח הלב ויכנסו הדברים. וכן כאן, האדם יעשה המוטל עליו, ובזה אומר לקב"ה 'השיבנו', ואז הקב"ה מסייעו לחזור בתשובה והדברים יכנסו לליבו ואז 'רפא לו'.

מילין יקירין

פרקי הדרכה ועבודה ה' על סדר הפרשה

נקודה פנימית שבכל יהודי משיבה אותו למוטב

אם יהיה נדחך בקצה השמים משם יקבצך ה' אלקיך ומשם יקחך (ל ד). כל יהודי גם כשהוא נכשל בחטא נותרת נקודה טובה בקרבו, ונקודה זו עתידה להחזירו למוטב, כמו שמבואר בשם **הבעל שם טוב ע"ה** על הפסוק **אם יהיה נדחך בקצה השמים משם יקבצך ומשם יקחך**, כלומר גם אם יהיה יהודי נידח ממקומו ומדרגתו בסיבת חטאיו, מכל מקום בקצה ועומק פנימיותו יש כוונה עמוקה לשם שמים, ומשם הקב"ה מקבץ ואוסף את אותה כוונה טובה, ומסייע שתתפשט אותה המחשבה ותעורר בקרבו הרהורי חרטה. ועל ידי שמתודה האדם וממשיך לקבל על עצמו תשובה שלימה, הרי הוא זוכה בכח התורה והתשובה שקדמו לעולם, לשוב לשורש בריאתו כמו קודם שחטא ונתקלקל, ועל זה נאמר (להלן פסוק יא) **כי המצוה הזאת אשר אנכי מצוך היום לא נפלאה היא ממך ולא רחוקה היא**, עד שחוזר לגמרי לדרך הישר באופן המועיל להתקדש ולהיטהר, בבחינת מחשבה דיבור ומעשה, הנרמזים בפסוק (שם פסוק יד) **כי קרוב אליך הדבר מאוד בפיו ובלבבך לעשותו**, ויטהר את המוח על ידי מחשבות ודעות זכות וטהורות, ומתוך כך יבוא לטהרת הלב על ידי רצונות ותשוקת הלב, וכך ימשיך גם לטהרת האיברים שיהיו כל מעשיו טהורים ורצויים.

חיות כל דבר בכוח הקדושה

ביאורו של דבר, הוא שכל דבר בעולם מקבל את חיותו בכוח ניצוץ קדושה המחיה אותו, ואפילו דבר חטא ועוון חיותו היא מן הקדושה, ויש בו ניצוץ קדושה הנותן בו חיות וקיום, ותיקון כל הדברים הרעים הוא על ידי שמוציאים מהם ניצוץ הקדושה ומשיבים אותו לשורשו, וממילא כל הרשעה כעשן תכלה והיא בטילה מאליה. וכמו שנרמז בכתוב (תהלים ז י) **ועוד מעט ואין רשע**

והתבוננת על מקומו ואיננו, והנה תיבת 'רשע' כוללת תיבת 'רע' ואות שי"ן, ותיבת 'רע' הוא הרע הגמור בלי שום טוב, וכיון שהוא רע גמור אין לו שום מציאות של קיום, אלא שיש בו גם אות שי"ן אשר היא רומזת על הקדושה, והיא הנותנת קיום ל'רשע', אכן כאשר יסתלק אות שי"ן מן ה'רשע' ולא יהיה בו עוד שום קדושה, אזי יתבטל הרע במציאות וממילא 'והתבוננת על מקומו ואיננו'.

ניצוץ הקדושה משיב גם את הרשע בתשובה

ולפי דרכנו למדנו שבכל רשע אפילו אם הוא מלא ברשעות, מכל מקום יש בו מעט קדושה הנרמז באות שי"ן, וכעין מה שהיה **הבעל שם טוב הקדוש** רגיל ללמד זכות על ישראל, שגם כשהם חוטאים בודאי יש בליבם איזו כוונה טובה, וכגון הגוזל ועושק את חבירו רצונו לפרנס את בניו ולגדלם לתורה ולמצוות, ומעט קדושה זה בכוחו להשיבו למוטב, וגם זה נרמז בפסוק **ועוד מעט ואין רשע**, בכוח 'מעט' הקדושה אשר שם 'אין רשע', יזכה לבוא לתיקונו השלם 'והתבוננת על מקומו ואיננו' וישוב בתשובה שלמה.

וכיוצא בזה יתבאר הכתוב **אם יהיה נדחך בקצה השמים**, שכבר חטא האדם מאוד ונדחה בחטאיו עד קצה שורש הקדושה, בכל זאת **משם יקבצך ה' אלקיך**, מאותה נקודה קדושה שנותרה בקרבו, משם תתעורר הקדושה להשיבו בתשובה שלמה.

גם מעט כוונה טובה נרצית לפי ה'

בדרך זו התבאר עוד גם בדרך עשה טוב. שלפעמים האדם עובד את ה' שלא לשמה, וכגון שאומר במחשבתו הלא אני מיוחס ועשיר ובן טובים ובעל מדות טובות, ואם אקבע עכשיו גם עתים לתורה, ודאי יהיה לי שם טוב ונכבד, ומכל מקום יש בו גם קצת כוונה לשם שמים, כגון לפרנס את מי שקובע לומד עמו וכדומה, אזי הקב"ה מדקדק אחריו למצוא מעט כוונתו הטובה, וזהו הרמז בכתוב **אם יהיה נדחך בקצה השמים**, הגם שתהיה עבודתו נדחת מן השלימות,

'ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון', 'דין' הוא על העבירה שעשה, ו'חשבון' הוא על המצוה שהיה יכול לעשות בזמן שעשה את העבירה, וכמו כן יש לפרש שהאדם נענש הן על החטא שעבר והן על שהתעצל ולא שב בתשובה.

המלך בשדה בחודש אלול

והזמן הראוי ביותר לשוב בו בתשובה הוא בחודש אלול, אשר הקב"ה מוחל על כבודו וממציא עצמו לכל אדם, וכמו שהמשיל **בעל התניא ע"ה** את ענין התשובה בחודש אלול, משל למה הדבר דומה, למלך שבא בדרך לביתו, וכל בני העיר ממתנים לכבודו מחוץ לעיר, וכשהוא מתקרב אל העיר מקבילים פניו בכבוד הראוי לו, ובשעה זו הכל רשאים להתקרב אל המלך והוא מאיר להם פנים והם רצויים לפניו, אבל בבוא המלך אל היכל המלכות אזי אין הכל ראויים להיכנס אליו, ורק יחידי סגולה המובחרים שבעם זוכים להיות מרואי פני המלך. וכך גם בחודש אלול מצוי הקב"ה לכל כמו המלך בשדה, וכל אדם יכול להתקרב אליו ולשאול בשלמו, אבל המתעצל מלנצל את ההזדמנות היקרה בחודש אלול, אזי צריך זכות גדולה ומיוחדת כדי להתרצות לפני בוראו כשיבוא המלך אל ביתו.

חומרת המתעצל מלהקביל את פני המלך

וכן ידוע המשל מאת **החפץ חיים ע"ה** למלך שהיה יוצא פעם אחת בשנה לבקר את בני מדינתו ולשמוע בקשותיהם, ובשעה זו היו הכל יוצאים לקבל את פניו, והנה בביקורו המלכותי יצאו כל התושבים להקביל פניו מלבד עצל אחד שנותר לישון על מיטתו, ובקומו משנתו רץ מביתו ומצא שכבר עזב המלך את העיר ושב אל ארמון המלוכה, ולמרות שעמד בפתח והתחנן שיניחו לו לברך את המלך, מיאנו השומרים להכניסו אל המלך, אחרי שביזה את כבוד המלכות בהימנעותו מלהקביל פניו בבואו אל העיר.

מכל מקום הרי **בקצה השמים** תימצא בו מעט כוונה נכונה וראויה לשם שמים, וכוונה מועטת זו **יקבצך ה' אלקיך**, כי מתוך שלא לשמה יבוא לשמה.

החיוב לנצל את כח התשובה

ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב ואת המוות ואת הרע (ל טו). שינוי הלשון שרואים אנו בתורה מעמיד לפנינו קושיא רבתי, כי בפרשת ראה (לעיל יא כו) נאמר 'ראה נתתי לפניכם היום ברכה וקללה וגו', שאם שומעים לדבר ה' ומצוותיו זוכים לברכה ולהיפך באים לידי קללה, ואילו בפרשת נצבים מצינו לשונות חמורים יותר, שאם בוחרים בדרך הרע מגיעים למוות ח"ו, כמו שכתוב **ראה נתתי לפניך את החיים ואת הטוב את המוות ואת הרע**, וצריך להבין למה השתנה העונש מקללה למיתה ח"ו.

אלא מאחר ומצות התשובה נותנת את הכוח לחוטא לתקן את דרכיו ולפתוח בדרך חדשה כאילו לא חטא מימיו, ואם מזלזל חלילה במתנה זו ואינו מנצל אותה להינצל מכבלי היצר הרי התביעה עליו גדולה לאין ערוך, איך לא חמל על נפשו למלט אותה מרדת שחת, ונמצא שמלבד העבירה שבידו עוד הוסיף חטא על פשע בכך שמנע עצמו מן התשובה, יתיישבו הדברים כפי שביאר **במשך חכמה** (ד"ה כי המצוה) שבפרשה הראשונה התורה דיברה קודם שנאמרה מצות התשובה, ולא נאמר אלא שהחוטא ממשיך קללה על עצמו, אבל הפרשה השניה נאמרה אחרי מצות התשובה, ואז עונשו כפול ומכופל, כי מלבד החטא עצמו שחטא עוד הוסיף לפשוע בכך שהפקיר נפשו והתעצל מן התשובה, ועל כך עונשו מרובה עוד יותר עד כדי מיתה.

דין על החטא וחשבון על מניעת התשובה

ויבוארו הדברים באר היטב על פי דברי **הגאון מוילנא ע"ה** שפירש את מאמר המשנה (אבות פ"ג מ"א)

יצא לאור ע"י מכון אור לישרים
 © כל הזכויות שמורות
 אין להעתיק או לגשת ללא אישור
 מפורש בכתב ממכון אור לישרים
 עיצוב ועימוד: שוקי קנר